

Capítol 1

Em veig caminant amb brancades de mimosa als braços, o asseguda amb la falda plena de fruita madura i sucosa —albercocs, cireres, talls de síndria—, o amb la mirada clara, plena de colors.

Quan tenia vint anys, un matí esclatant de juliol, vaig anar al cementiri a visitar la tomba del meu avi. Jo acabava de llicenciar-me i la paraula *arqueòloga* em semblava la més eufònica de tot el diccionari. Estava enamorada amb deliri de l'home amb qui ja planejava casar-me. Suposo, doncs, que era feliç.

Aquell matí de cel blau —del blau netíssim que deixa la tramuntana—, vaig avançar pel camí de sorra que mena al cementiri, amb xiprers a banda i banda, i tot era silenci. Només sentia el soroll de les meves passes que premien la terra compacta, desenes de minúsculs espetecs.

I recordo que, inexplicablement, malgrat la meva desvergonyida joventut i el meu cor tibant d'amor, en aquell moment vaig pensar que un dia tornaria a fer aquell mateix camí, sola i en silenci, com aleshores, en la solitud i el silenci de la mort.

Han passat cinquanta anys. Mig segle. Tota la meva vida. I em preparo per comprendre que aquell pressentiment extravagant està a punt de fer-se realitat.

El món ha avançat de pressa en aquests cinquanta anys, ballant la dansa frenètica de la humanitat, de vegades al ritme de la guerra, de vegades seguint el compàs d'una melodia més suau: han nascut estats i d'altres s'han esgavellat com un trencaclosques mal encaixat, han mort savis i poetes, n'han nascut d'altres, s'han vençut malalties i epidèmies maleïdes han devorat països sencers.

Jo ho he viscut tot, durant molts anys com un testimoni càndid i en ocasions atemorit —potser aleshores tot era més fàcil—, en el temps de les prohibicions i els pecats, del silenci i el desconcert. El viure, però, va aclarint els dubtes i els misteris, sovint amb cruesa, i jo també vaig aprendre el valor de la rebel·lia i de la raó.

El món s'esberlava i perdia seny per tots els forats i jo estimava, i llegia, i plorava, i m'afanyava a protegir quatre fills que, en justa però involuntària correspondència, constituïen el meu escut protector.

I al fons de tot, com el decorat d'un vell escenari que mai no es renova i que s'adequa a totes les representacions, unes àmfores escantellades, amb pols de segles adherida a les corbes, amb restes d'algues de tots els mars, amb un pensament d'olor de vi negre surant tot a l'entorn.

Àmfores marcades amb noms, amb senyals com petites ferides que n'indiquen l'origen i en recorden els viatges. Segells oval, o rectangulars, o circulars, rastres de resina o de vernís, lletres i dibuixos.

I en la meva memòria, marques d'amor, de dolor, d'enyor.

No hi ha res d'excepcional a la meua vida —lleus marques d'àmfora—, només que l'he viscuda. I això s'acaba.

—Com vas saber que estaves malalta?

Un mal de panxa persistent, una biòpsia i una espera. Era dijous i em van dir que el dimarts següent em dirien els re-

sultats. Es fa llarg esperar. Tot va quedar suspès, posposat, pendent. La meua vida i la de les persones que m'estimen, i això em va fer sentir incòmoda. Recordo que quan em vaig jubilar, fa tres anys, vaig sentir una angoixa semblant. Per primera vegada em sabia improductiva, passiva, i per unes setmanes vaig pensar que m'havia convertit, d'un dia per l'altre, en una absurda càrrega per la gent a qui abans aportava alguna cosa. Com si el fet de no treballar m'hagués incapacitat també per donar afecte, o consells pràctics, o per fer una companyia divertida i interessant als meus amics. Tot d'una, i quan de fet ja feia anys que era àvia, em veia com una velleta carregosa que els fills i els néts havien de protegir.

Afortunadament, aquella petita depressió va durar poc i vaig tornar a ser la de sempre. Tanmateix, vaig recuperar aquella angoixa des del moment que es va plantejar la possibilitat que estigui greument malalta, i em vaig tornar a sentir desvalguda i em pesaven les mirades amoïnades que rebia a tota hora.

De fet, tot va canviar en el moment que el metge d'urgències va entrar al box on esperàvem —jo, en una llitera, la Neus dreta al meu costat i en Guillem assegut a la cadira—. Tots tres el vam observar en un silenci interrogatiu i ell va dir: «No ho veig clar. A les radiografies no hi veig res, però no m'agraden aquest dolor tan insistent ni la febrícula. Crec que hauríem de fer una ecografia».

No vaig tenir temps per respondre. En qüestió de segons, de dècimes de segon potser, la Neus es va incorporar i va dir: «Sí, és clar. Que li facin una ecografia immediatament».

Jo hauria dit el mateix, com és obvi, però no em va deixar dir-ho. La meua filla gran s'havia fet càrrec de la situació, havia agafat les regnes i ja no pensava deixar-les anar mentre jo fos una malalta, o una vella amb serioses possibilitats d'estar malalta.

—I què hi van veure a l'ecografia?

Que hi havia una ombra prop de la matriu, i el metge va dir que calia fer una biòpsia. Que els resultats els tindriem dimarts. I des d'aleshores vaig tenir la casa plena de gent tothora. Els fills i els néts, carregats de bones intencions, que venien a portar-me trufes i violetes de Santa Paula, que m'explicaven xafarderies i m'entretenien amb acudits. Em recordaven els mossos d'estoc, quan maregen el toro moribund amb el capot perquè deixi de patir d'una vegada.

—I què va dir la biòpsia?

...va eliminar els interrogants: era càncer. I va començar una altra mena d'existència, sense cap dubte pitjor de la que havia tingut fins aleshores. Era justament això el que m'espantava i no pas l'amenaça de la mort. No em queixo del que he viscut: vaig néixer en un país que estimo, els meus pares eren persones bones, en el sentit estricte d'aquesta paraula, en el bon sentit de la paraula *bo*, com deia el poeta. M'he enamorat i he estimat amb passió i amb paciència, he estat mare i àvia. He treballat en un ofici que m'omplia els dies de calaixeres de caoba, de taules de marbre, de màquines de cosir i de vasos de vidre gravats, de bancs de fusta i capçals de llit de ferro forjat... I en un racó dels meus somnis sempre hi havia les àmfores mil·lenàries fent-me companyia.

Però tinc un present ple de diagnòstics, quiròfans, tractaments i plors. Hi vaig acompanyada dels fills, aquells que jo he dut agafats de la mà cap a l'escola, als qui he donat el menjar a cullerades, els que he vigilat en nits de febrada. Ara són ells els que em protegeixen, els que decideixen per mi. No hi estic acostumada i em sento estranya en aquesta actitud passiva, deslliurada de la sovint feixuga càrrega de ser responsable d'un mateix.

—Què vas pensar quan t’ho van dir?

Quan el metge va pronunciar la sentència —tan disfresada que venien ganas de no entendre-la—, em vaig limitar a observar els meus fills. La mirada de la Neus estava presidida per una angoixa molt pròxima al pànic, conscient en dècimes de segon de tot el sofriment que estava venint. Les faccions de la Màxima pràcticament no van alterar-se, a penes un imperceptible parpelleig a l’ull dret, fruit de la sorpresa, de la incredulitat. En Guillem em va regalar una mirada optimista i plena de confiança, una mirada de suport, d’ànim, de tot sortirà bé, una mirada-abraçada.

La Martina no hi era. Havia trobat una ocupació urgent que li permetia estalviar-se aquesta escena. No l’hi retrec, jo també ho hauria fet, si hagués pogut.

—Us van dir que calia operar de seguida?

Sí, vam sortir de la consulta amb la data fixada. Un dijous, a les dues del migdia. Quina hora tan estúpida per operar algú, no?

—Et feia por l’operació?

La veritat és que no. No puc negar que en el moment dels adéus, em vaig emocionar, perquè és inevitable pensar, quan entres en un quiròfan, que sempre hi ha el risc que surti malament alguna cosa... Però tenia la intuïció que no passaria res... En canvi, estava convençuda que l’operació no serviria per curar-me del tot.

De tota manera, l’entrada al quiròfan impressiona: tot és fred, metàl·lic, asèptic, no hi ha ni una ombra de calidesa enlloc. La conversa dels metges i les infermeres, que té un to animat, gairebé frívol, no aconsegueix comunicar-te cap

mena d'escalfor humana. A la inversa, et fereix profundament la naturalitat amb què ignoren el teu pànic.

Del postoperatori, només en recordo pensaments estraforaris, idees desconcertants, perquè tenia tot el temps del món, un cos inutilitzat, i una lucidesa inusitada. Potser la nostra intel·ligència augmenta de forma inversament proporcional a la morbidesa del cos. Vaig passar de ser físicament hiperactiva, a immòbil pensadora sense límits de temps o d'espai.

Les hores es fan llargues i el panorama que emmarcava l'amplíssim finestral, amb les lluminàries vacil·lants de Barcelona, l'eixamplava encara més. Pensava en cases que mai ressuscitaré, en mobles que mai faré restaurar, en petits objectes preciosos que mai trobaré en soterranis humits i foscos de cases de pagès. O m'entretenia a imaginar canvis en el mobiliari de casa, m'entossudia a fer llistes mentals de llibres que em quedaven per llegir.

Llavors, de matinada, entrava alguna bata blanca de somriure dolç, em desitjava bon dia com qui s'adreça a una criatura inconscient o a un vell senil —i jo no era cap de les dues coses, encara no—, i remenava el meu pobre cos sense miraments.

Aleshores pensava en tot el pudor que jo havia acumulat al llarg dels anys, sobretot de joveneta, en plena postguerra: per anar a missa mitges tupides, encara que fes calor, i les mànigues per sota el colze, una mantellina per cobrir la mínima expressió d'escot del vestit, asseure's de manera que les faldilles sempre tapessin els genolls, evitar els jerseis massa cenyits, i si ho eren, recórrer a aquell gest tan antiestètic d'esllenegar el teixit perquè no s'arrapés a les nostres formes.

Què dirien ara la meva mare, el meu confessor, les monges de les Teresianes si veiessin el meu cos despullat i nafrat, impúdicament exposat a les mirades i al tacte d'aquesta jovenalla?

—Quants dies t’hi vas haver d’estar, a l’hospital?

Tretze. Tretze dies que es van arrossegar amb una lentitud enervant. No em deixaven gairebé mai sola, però si t’he de ser sincera, de vegades ho desitjava. Necessitava que s’aturés la xerrameca incessant i les bromes forçades destinades a distreure’m. Però quan aconseguia convence’ls perquè em deixessin sola, començava a mirar sovint el rellotge, desitjant que hagués passat una hora i només havien passat uns minuts. M’entretenia pensant qui devien ser els altres malalts de la planta, els veïns desconeguts amb qui compartia les nits, la desesperant espera de l’alba. Em preguntava la seva edat, el seu nom, el seu pronòstic de supervivència. Els grans desconeguts amb qui en aquells moments tenia més coses en comú que amb les persones que més estimo.

Una vegada, un noi joveníssim va trucar a la porta i la va obrir, quedant-se sorprès i immòbil al llindar.

—Perdoni, m’he equivocat d’habitació —va mormolar, vermell fins a l’arrel dels cabells.

Vaig estar a punt de demanar-li que passés, que es quedés una estona a fer-me companyia, que estava mortalment avorrida i tenia ganes de xerrar. Amb ell sí, amb un desconegut. Volia que m’expliqués coses noves de trinca, amb una veu que no havia sentit mai. Però no ho vaig fer, és clar. M’hauria pres per boja.

No puc explicar-te per què em venia més de gust la companyia d’aquell noi absolutament inconegut que no pas la de la meva família, que es rellevaven al meu costat, afectuosos, protectors, però amb aquell dolor inesborrable als ulls... No sabia de què parlar-hi. El passat ens feia mal i el futur no existia. En canvi aquell noi, que no sabia res de mi, m’hauria escoltat sense jutjar-me i sense sentir-se ferit pels meus records.

Pensava obsessivament en el paisatge de la plana, els verds i blaus de la cala Montgó, el perfil sobri del Montgrí. Qualsevol referència al passat em feia mal i no gosava parlar del futur. Sempre s'acabava imposant el present, només el present, amb forma de zelador que venia a buscar-me per fer un escàner, o la infermera que em mirava la temperatura i la pressió.

El present era l'oncòleg, aquell ésser d'ulls de pedra —com podria sobreviure, si no— que ens comunicava que havíem de començar immediatament el tractament de quimioteràpia.

Els fills reaccionaven com estava escrit, perquè en els moments més intensos de la vida el nostre caràcter ens domina fins a l'extrem i deixem de ser persones lliures per actuar obeint un guió preestablert.

La Neus interpretava el seu paper de filla gran i s'apressava a organitzar les qüestions d'ordre pràctic: m'oferia casa seva per instal·lar-m'hi, prenia nota del menjar que em convenia, fins i tot consultava on podria encarregar una perruca si m'havien de caure els cabells.

En Guillem s'acostava i m'abraçava, o em feia un petó al front, o m'estrenyia la mà. Sempre el contacte físic, l'escalf, la confiança, el tot sortirà bé perquè jo sóc amb tu.

La Martina sotmetia el metge a un interrogatori precís: quins efectes immediats tindria la químiu, quant duraria el tractament, quan sabríem si funcionava, quines activitats em serien permeses.

La Max s'arraulia al costat del meu llit sense tocar-me, muda, immòbil, les llàgrimes cara avall, com fa molts anys, quan jo tenia migranya i ella entrava a la meva cambra sense obrir el llum, s'acostava sigil·losament i es quedava quieta i callada al racó de la tauleta de nit. Quan el dolor baixava i m'eixorivia una mica, m'adonava de la seva presència i li deia: «Què passa, Sucre?» i ella somicava i deia entre sanglots: «Vull estar amb tu».

—I com et vas trobar, amb la químió?

Doncs com si tot el meu cos fos un incendi: el coll, les genives, els llavis, la vulva, l'anús, els palmells de les mans... I amb l'estat d'ànim encès, també. M'irritava tot i tothom. Tot em coïa, m'havia tornat una dona exasperada. El mal em feia més egoïsta, més cruel i despietada, com si volgués revenjar-me d'aquell foc que em cremava.

En sortir de l'hospital, al començament d'any, ens vam instal·lar a casa de la Neus, que viu a l'Escala, molt a prop meu. D'aquesta manera, deien, tornava a casa —als meus carrers, entre els meus veïns— però no havia d'estar sola. Em van apositar a l'habitació de la meva néta, que es diu Judit, envoltada de nines, ninots de peluix, llapis de colors. Pots imaginar-te com em protegia aquell món infantil de color de rosa? Em semblava que el càncer no hi podia arribar. Per la finestra d'aquella habitació veia les branques de les acàcies del carrer, agitades per un vent suau de primavera. Em preguntava què se'n faria de mi aquell estiu si no podia tenir el consol dels banys de mar, que em vivifiquen. Però l'estiu quedava lluny. De moment em deixava cuidar per la meua filla, que em feia de mare, no sense una certa angúnia. Ho veia en els seus ulls, mentre em deixava, sol·lícita, el suc de taronja a la tauleta de nit i m'acotxava. Els seus ulls preguntaven: què ha passat, mare?, on ets?

—Estaves deprimida?

Suposo que sí, però al començament de maig, els metges em van donar una alegria que va tallar la depressió d'arrel: la primera tanda de quimioteràpia s'havia acabat i havia anat prou bé. Volien que recuperés forces abans de reprendre el tractament i em suggerien una temporada de repòs en un ambient que em permetés el contacte amb l'aire net i amb

la natura. Sense consultar ningú vaig decidir instal·lar-me, naturalment, a la casa d'Albons.

En Guillem ens va acompanyar amb el seu cotxe nou de trinca i la seva conversa fluida però gens atabaladora. Jo confiava cegament en el perfil del Montgrí, els cels escombrats de tramuntana i els tamarius florits per recuperar l'antic goig de viure.

En baixar del cotxe vaig quedar-me contemplant la pedra vella de les parets de Can Poc Oli, on l'heura s'hi arrapava verda i tendra. Era com si les parets que han vist passar dècades fins a superar el segle es resistissin a quedar mortes i per a mi va ser plenament reconfortant veure-les reverdir amb una bellesa nova. Vaig caminar fent tentines cap a la casa, recolzada en el braç ferm del meu fill, i recordo que pensava que la vida sempre reneix i que jo sóc només una gota minúscula en aquest fluir imparable. No volia deixar-me abatre, ni tampoc resistir-me al final amb una rebequeria. Volia fer com les muntanyes, com l'heura, com l'olor del mar que m'arriba de lluny: deixar-me portar fins on la vida decideixi portar-me. Potser cap a la mort.